

Latvijas Kareivis: *Otrdiena, 23. jūlijs, 1935*

Valmiera-Burtnieki-Zilais kalns

XIII tūristu vilciena līdzbraucēja vērojumi.

Gan trīspadsmi dēvē par nelaimīgu skaitli, tak šajā braucienā tas izrādījās laimīgs kā marš-ruta izvēles, tā arī meteoroloģisko apstākļu ziņā Braucējiem nenācās cīnīties ne ar pārliecīgu saules svelmi, ne ar untumaino vēju vēsumu, ne arī ar slapjajiem nokrišņiem, kas šajā mēnesī tik bieži un bagātīgi slacina mūsu zemi. Ašajā braucienā gaišas un priecīgas garam aizslīd Sigulda un Cēsis — šīs košās pērles Latvijas dabas krāšņajā vaiņagā — un turieniešu roku sirsniņo vē-du pavadīti, tūristi trauc pretī kautrīgajai Ziemeļvidzemes skaistulei Valmierai, kas sagaida tos kā mīļus viesus.

Sasēdušies bērzu meijām pušķotās automašīnās, tūristi izlīkumo caur svētdienas drānās tērpušopilsētu un vai Ikviens pretimnācējs tiem uzsmaida, laipni mājot sveicina un novēl labu ceļu, tā liecinot, ka tautas vienības apziņa ir metusi tālus un drošus tiltus no galvas pilsētas uz tālākiem Latvijas novadiem un otrādi. Tikai mūžīgo tūristu — brūnseļaino čigānu korso brauciena rati aizdārd garam savrupējā steigā, un tajos sēdošie šķiet redzam tikai sava bezgalīgā ceļa mērķi vien.

No Valmieras tūristu automobiļi dodas uz Burtniekiem. Šai astoņpadsmit kilometrus garajā braucienā var redzēt labi koptas pļavas, laukus un druvas, blakus jaunsaimniecību glītajām ēkām pavīd kuplos kokos ieslēpušās vecsaimniecības un muižas, bet turpat blakus simtiem gadus vecas klētis, apsūnojušiem salmu jumtiem, bet stipriem pamatiem un vēl arvienu drošām aptēstu baļķu sienām, kas liecina, ka latvju zemnieka krietnais roku darbs nav veltīts tikai vienam cilvēkmūžam, bet paliek audžu audzēm. Un taisni te lūk slēpjas mūsu tautas stipruma un labklājības zelta brīnumatslēga, ar kuru atveramas visas durvis, kādas vien liktenis mūsu priekšā slēdz.

Ceļš uz Burtniekiem vietvietām vijas caur kuplu ozolu gatvi. Zemie zari glāsta braucēju galvas, sitas tiem sejās un birdina klēpjos aizkaltušās lapas un savās gaitās iztraucētās mārītes, bet vē-ja nestie ceļa putekļi pamazām pārklāj braucēju plecus. Neviens gan nopietni neļauņojas par to, — tas taču ir dzimtenes baltais lielceļš un katram ceļotājam labprāt tīkas paņemt līdzī atmiņu par to.

Tad pēkšņi kuplā lapotne pašķiras un skatam paveras dzeltenā Burtnieku pils, kuras tagadējais saimnieks ir Latvijas agronomu biedrība. Automašīnas apstājas pils pagalmā un tūristi divās grupās sadalījušies gidu vadībā do- das apskatīt pils parku un dārzsaimniecī-bu. Šis vecais parks, kur dabas brīvā varenība un krāšņums sastopas ar cilvēka roku stilizētiem izkārtojumiem, var apmierināt divējas gaumes, un tajā sevīm tīkamu apmešanās vietu atrod tiklab izsmalcināts pilsētnieks, kā vienkāršs dabas bērns, kam mīļš un svēts ir viss, kas Dieva rokas radīts. Blakus arcbitektoniskām kāpnēm, strūklakas tombai un ģeometriski veidotām puķu dobēm te redzam vienkāršas dēļu laipas un staigātāju Iemītas takas, kas aizved kuplos, pirmatnīgos biezokņos, un tikai iznākot uz grantēta kājceļiņa, nāk prātā cilvēki un viņu kultūra. Jauka vieta šai parkā ir eglēm apaugusē saliņa dīķa vidū; še skatāms Burtnieku un arī visas Latvijas dabas brīnums — sarkanās ūdens rozes, kas blakus savām balti iesārtajām māsām šķiet kā asins ziedi (tā arī stāsta kāda sena teika). Tad tūristi iepazīstas ar plašo dārzsaimniecību un iestaigā arī tveicīgā siltumnīcā, kur tik kārdinoši karājas vīnogu kuplie ķekari.

Lejā aiz Burtnieku pils zilā dūmakā tītos me-žainos krastos rāms un plašs guļ teiksmainais Burtnieku ezers. Gids iepazīstina tūristus ar šī ezera vēsturi un teikām, kas saistās ap tā izcelšanos, tad atbraucēju pulks dodas lejā pa stāvo nogāzi un aizstaigā pa lēzno krastu līdz mierīgo ūdeņu malai, kur sarīko īsu apmešanos. Viens otrs nomet apputējušās drānas un metas atveldzēties skaidrajā ūdenī, bet citi sēstas motorlaivā un liek aizvizināt sevi līdz Burtnieku baznīcai, jo tālākam ceļam pa šo plašo ūdens gāli šoreiz nav laika. Lai īsti iepazītos ar šī ezera burvību, vajadzētu nedēļu, varbūt pat divas, un raugoties tajā no pils augstienes tā vien liekas, ka teika par dzelmē slēpjošos baznīcu un tajā skanošiem zvaniem ir patiesībai tuva.

Atvadījušies no Burtnieku ezera, tūristi atkal sestās automobiļos un dodas tālāk pa kokiem apaugušiem ceļiem — uz Zilo kalnu. Jau pa gabalu redzams šīs seno latvju svētvietas varens augums, kas zilganā miglājā tīts, paceļas pāri apkārtējo mežu galotnēm. Savāda jūtoņa ieviešas krūtīs, tuvojoties šim mistiskajam milzenim; tā vien liekas, ka telpas ceļa vietā mēs mērojam laika ceļu, pie tam nevis uz priekšu, bet gan atpakaļ — pagātnē, un nebūtu brīnums, ja ceļā mēs sastaptu senlatvju karavīru vai krāšņi tērptu zeltēni, kas nes savu upuri Perkunam un Potrīmpam.

Gan ceļš uz Zilā kalna virsotni ir diezgan stāvs un viena otra tūrista kājas jau krietni nogurušas, tak atpalcēju nav, bet visi dodas augšup un vērtīgajām acīm nepaiet secen arī sīkās mellenes un (abi paslēpušās meža zemenes, kas turpat, kalnā kāpjot jānogaršo.

Kalna virsotnē uzceltais skatu tornis gan bojā dižā svinīguma sajūtu šai vēsturiskajā un mūsu senču dievinātā vietā, tak jaukais un plaši tverošais skats no tā ļauj piedot šo pārestību. Torņa augšējā platformā uzstādīts tālskatis, bet tā paša zilganā miglāja dēļ tas nerāda daudz tālāk par neapbruņotu aci; šī optiskā ierīce še noder vienīgi sausā laikā un arī tad — tikai agrās rīta stundās, kad gaiss ir visskaidrāks. Rūpējoties par ceļinieku ērtību Zilā kalna virsotnē ierīkoti galdi un soli (bet kālab gan tik spilgti dzeltenā krāsā? — tumši zaļā būtu daudz pieskaņotāka), kurus tūristi ļo labprāt izmantoja, klausoties redaktora M. Sama veiklajā un interesantajā stāstījumā par šīs vēsturiskās vietas pagātni. Un ja dodoties tālāk dažu labu aizsapņojušos tūristu vajadzēja saukt ar visu automobiļu taurēm un sirēnām, tad tā droši vien bija šī vīra vaina un Zilā kalna mistika. Vēl projām braucot viena otra galva griezās atpakaļ, lai pāri plecam atskatītos uz šo attālinošos svētvietu.

Atpakaļbraucienā uz Valmieru tūristu automobiļi iegriezās Kokmuižas alusdarītavā. Lai gan šī ierašanās bija negaidīta, tak laipnais alusdarītavas īpašnieks Š v e r c s uzņēma pēkšņos atbraucējus ar īsti latvisku viesmīlību, nevien iepazīstīnot ar sava turpat astoņdesmit gadus vecā uzņēmuma darbību, bet arī pacienājot nelūgtos viesus ar paša darinātiem dzērieniem, tā gūdam suminošu pateicību.

Iebraucot Valmierā daļa tūristu apmeklēja Ziemeļlatvijas dziesmu dienas koncertu (par to ir rakstīts citā vietā), bet pārējie devās apskatīt pilsētu, kas pārāk simpātiska, lai spētu aizbraukt kaut pavirši neiepazinis to. Centrs, ap kuru augusi un izaugusi Valmiera, ir septīto gadsimtu pieredzējušas Endorpc Vilekina celtās pils drupas. Tām pieklāvušās ēkas un žogi, kas arī var skatīt ilgu gadu mūžu, nebūt nedomā un nemaz'na šo drupu skaistumu un irstošo varenumu, bet drīzāk gan izceļ un izdaiļo to. Interesanta un īpatnēja ir pirmā ēka Valmierā — vecā aptieka, kas līdzīgi glābējam kuģim pacēlusies pār lejup grimstošās ielas līmeni. Uzkalnos gulošajā Valmierā ir arī vairākas ēkas, kuru pamati cehi augstāk par ielas gājēja galvu, kas mums, līdzeno un plato ielu staigātājiem šķiet neparasti, bet jauki. Te vecas Valmieras centrā nevar nostāties ielu krustojumā un pārskatīt pilsētu visos virzienos, bet katri pāris desmit soļi nes jaunu neparedzētu pārsteigumu. Te mēs ejam lejup, te atkal dodamies augšup, te redzam vienkāršo, bet cēlo baznīcu, te atkal tā pazūd mūsu skatam un mēs esam jau Gaujas malā un apbrīnojam pirti, kas dažiem radās esam kāda pils. Romantiskajā Val-terkalniņā mēs vēlreiz pārlicināties, ka jo

mazāk cilvēka rokas skar dabas darinājumu, jo labāk. Pāris mākslīgi izveidotas puķu dobjū tortes to nez' vai padarītu tīkamāku, kāds tas ir tagad savā dabiskajā vienkāršībā.

Un šī vienkāršība ir raksturīga Valmierai tā-pat kā visām latviskajām mazpilsētām; še viss pieticīgs, neuzbāzīgs, bet gaišs un tīrs un dažāda laba vecu vecā ēka šķiet spodrāka par lepnu namu Rīgas Marijas ielā.

Valmiera ir maza, bet reizē tomēr liela. Mazas ir ieliņas un ēkas, bet tās sniedzas tālu un plaši. Un redzams, ka šis plašums tiecas vēl palielināties, jo pilsētas nomalē paceļas daudzi glīti jauni nami. Dziesmu svētkiem par godu tie karogoti un pa atvērtajiem logiem dzirdamas latvju koru dziesmas, kas līdz klausītāju ausīm nonākot, veikušas dīvainu ceļu: no Valmieras Latviešu biedrības dārza uz Rīgas radiofona raidstaciju, no kurienes atpakaļ uz valmieriešu radioaparātiem, — gluži pretējā virzienā, kā tūristu vilciena ekskursanti, kas pievakarē steidzas atpakaļ uz staciju, lai dotos mājup.

Atzinība rosīgajam vilciena vadītājam Gaili-11 m, kas darīja visu iespējamo, lai tūristi redzētu pēc iespējas vairāk un paņemtu sev līdzīgu jaukas atmiņas par šo braucienu uz mūsu dzimtenes krāšņajām vietām. V. L.